

А.М. Кучук

кандидат юридичних наук, доцент

О.В. Галдикін

кандидат юридичних наук, доцент

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

УДК 342.7

ПРАВО НА ПРИВАТНІСТЬ У КОНТЕКСТІ ПРАВОСУБ'ЄКТНОСТІ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ: ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ, ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

*«І він зробив так, що всім – малим і великим,
багатим і бідним, вільним і рабам – було дано
знамено на їхню правицю або на їхні чола, і що
нікому не можна буде ні купувати, ні прода-
вати, крім того, хто має це накреслення
(число імені його) або знак звіра».*

Одкровення Іоанна Богослова, Гл. 13, ст. 16-17

*Людину робить людиною більшою мірою те,
що вона умовчує.*

А. Камю

Розглянуто актуальні питання реалізації права на приватність як фундаментального права людини, що визнане в Загальній декларації прав людини, Міжнародному пакті про громадянські й політичні права та в багатьох інших міжнародних і регіональних угодах.

Ключові слова: право, приватність, правосуб'єктність, фізична особа, права людини, інформаційне суспільство, інтелектуальна система.

Постановка проблеми. Бурхливий розвиток науки у новітньому суспільстві вплинув на ґрунтовне оформлення ідеї права на приватність. Разом з тим існування сучасних технологій створює безліч умов, що сприяють порушенню цього права. Коли в епоху «фабричних труб», як назвав капіталізм Е. Тоффлер [1, с. 85], починає відбуватися масове виробництво, це призводить до того, що «в сучасному капіталістичному світі під рівністю розуміють рівність автоматів: людей, які позбавлені індивідуальності. Рівність сьогодні означає «тотожність» більшою мірою, ніж «єдність». Це – тотожність абстракцій, людей, які працюють на одних і тих же роботах, мають схожі розваги; читають одні і ті самі газети, мають одні і ті самі відчуття і ідеї... Як сучасна масова продукція вимагає стандартизації виробів, так і соціальний процес вимагає стандартизації людей, і їх стандартизація називається «рівністю» [2, с. 31].

Чи можна змістовно говорити про відсутність проблем з реалізацією права на приватність у сучасну епоху – епоху інформаційного суспільства, адже його розвиток створює ще більше передумов для порушення автономності окремої людини?

Аналіз публікацій в яких започатковано розв’язання даної проблеми. Актуальність теми дослідження зумовлюється її недостатнім ступенем наукової розробки права на приватність у доктрині національного права. В українській науці доволі активно розвивається теорія міжнародно-правового захисту прав людини, досліджуються широкі питання реформування правової системи України відповідно до міжнародно-правових стандартів, зокрема, у працях М.М. Антонович, М.В. Буроменського, В.Г. Буткевича, В.Н. Денисова, А.І. Дмитрієва, А.С. Довгерта, В.К. Забігайла, Л.Г. Заблоцької, О.В. Задорожного, А.С. Мацка, В.І. Муравйова, П.М. Рабіновича, Л.Д. Тимченка, Ю.М. Тодики, С.В. Шевчука, Ю.С. Шемшученка. Однак специфічним питанням правового захисту права людини на приватність приділяється менша увага. Серед дослідників різних років, які присвятили цій проблематиці наукові розробки, найбільш помітними є праці Л. Брандейса, В.І. Бобрика, Л.О. Красавчикової, П.С.Ревко, Т.М. Кулі, С. Уоррена.

Метою роботи є спроба визначення основ формування права на приватність, визначення проблемних питань його реалізації в Україні в умовах розвитку інформаційного суспільства.

Виклад основного матеріалу. Приватність є сферою життєвих інтересів, життєдіяльності, емоцій, уподобань окремої людини, приватної особи, індивіда. Вона відмежована від іншої протилежної їй публічної суспільної сфери. Приватність є свого роду аналогом психологічної установки «мій дім – моя фортеця», що припускає прагнення людини мати певний особистий простір, деяку «зону психологічної безпеки», в якій за будь-яких обставин буде збережено конфіденційність і недоторканність її приватного життя. На думку П. С. Ревко: «Поняття приватного життя передбачає існування деякого мікрокосмосу, де кожна людина може відчувати себе незалежною від інших, що є необхідним чинником для самосвідомості особистості, розвитку міжособистісних відносин, вільного розвитку та вираження власних поглядів, тобто є необхідним складовим поняття «особиста (індивідуальна) свобода» [19]. У сфері приватності людина існує автономно, але не ізольовано від суспільства. «Людина – це істота суспільна», – стверджував К. Маркс. І, дійсно, загальновідомо, що однією з перших форм організації суспільства було первісне людське стадо. Умови існування в той час не дозволяли людині вижити окремо від інших, тим більше, усвідомити свою унікальність. Такому положенню сприяв її тип світогляду первісної людини – міфологічний.

Історія розвитку права на приватність сягає своїми коренями в епоху античності. Багатоукладність античних економічних систем та відсутність домінування державного сектора економіки створювали передумови для розвитку основ демократії, сприяли формуванню приватної ініціативи, розумінню власної індивідуальності. Відомо, що одним із

перших мислителів, хто розмежував приватне і суспільне, був Аристотель, зокрема, він виділяв суспільну сферу політичної активності громадян та їх приватну сферу (сім'ю, особистий побут). Досить цікавою в цьому аспекті є думка К. Ясперса: «Заходу відома ідея політичної свободи. В Греції – правда, тільки короткочасно – існувала свобода, що не виникала більш ніде. Співдружність вільних людей встояла під натиском універсальної деспотії, тотальної організації, що облагодіяла народи. Тим самим поліс заклав основу всієї західної свідомості свободи – як реальність свободи, так і її ідеї» [3, с. 32].

Додатковий поштовх до розуміння своєї індивідуалізації людина отримала в середні віки під впливом розвитку монотеїстичного релігійного світогляду, зокрема християнського. Так, середньовічному англійському праву з 1361 року відомий так званий Мирний Акт (Peace Act), що став правовою підставою для арешту тих, хто слідкував за особистим та інтимним життям інших [4].

Зазначимо, що не тільки в англійському праві поширюються ідеї, які в подальшому створять основи права на приватність. У період Нового часу у різних країнах Європи отримали розвиток певні засоби захисту приватності. Зокрема, у Швеції в 1776 році було прийнято закон «Про доступ до офіційних документів» [5]. У Франції Декларація про права людини та громадянина 1792 року проголосила недоторканність приватної власності, а в 1858 році – законом встановлено штрафні санкції за публікацію фактів з приватного життя [6, с.15].

Сам юридичний термін: «приватність» (privacy) оформлюється в США в XIX столітті. У 1834 році Верховний Суд США виносить вердикт, в якому зазначає: «...підсудний нічого не просить, нічого не хоче, крім того, щоб бути залишеним на самоті, доти, доки не буде доведено, що він порушив права інших» [7]. «Право бути залишеним на самоті» з'являється у трактаті про право Т. М. Кулі 1888 року [8].

Американські юристи Семюель Уоррен і Луїс Брандейс у 1890 році опублікували статтю «The Right to Privacy», де детально проаналізували його зміст [9]. Цікаво, що один з авторів, Л. Брандес, апелював до права на приватність у справі про перший випадок прослуховування урядом телефонних розмов у 1928 році [10]. Ця справа: «Олмстед проти Сполучених Штатів Америки» була пов'язана із появою нової телефонної технології. Поліція з використанням новітніх на той час технологій прослуховувала телефонні розмови підозрюваних у кримінальній діяльності. Коли звинувачені особи заявили про те, що прослуховування порушує їхнє право, надане Четвертою поправкою, про неможливість обшуку без ордера, більшість Суду вказала, що фізично засоби для прослуховування містилися поза межами будинку, а тому обшук не проводився. Як вказує професор Мелвін Ф. Урофскі: «Деякі члени Суду не погодилися з цим, і хоча суддя Луїс Д. Брандейс – той самий, що за 35 років до цього був співавтором першої статті про недоторканність приватного життя, – написав окрему думку, зрештою, його погляди на недоторканність приватного життя в цілому і прослуховування телефонних розмов зокрема пе-

ремогли» [11, с. 48].

Брайденс вважав, що творці Четвертої поправки безпосередньо не використали саме словосполучення «недоторканність приватного життя» і не згадували про прослуховування телефонних розмов тому, що на той час це не стосувалося справи. Як вони могли це зробити, якщо телефон тоді іще навіть не був винайдений. Те, до чого він та інші прагнули, – не буквально значення слів, але те, що малося на увазі творцями, а саме: влада не повинна втручатися у життя людей. Спосіб втручання не мав значення, але сам факт був істотним.

Згодом погляд Брандейса переміг і в 1960-х рр. Суд постановив, що прослуховування справді порушує конституційно захищене право на недоторканність приватного життя. Як пояснив суддя Поттер Стюарт, Четверта поправка захищає людей, а не місце. Якщо люди мають законні сподівання на недоторканність приватного життя, наприклад, у себе вдома, то вони можуть вимагати застосування Конституції, щоб гарантувати таку недоторканність свого приватного життя [11, с. 48].

Зазначимо, що для західних країн вже тоді було характерним ставлення до приватності як фундаментального права, яке потребує конституційного захисту, на відміну від східних країн, де ні держава, ні громадяни традиційно не вважали проблеми приватності пріоритетними.

Сьогодні приватність тісно пов'язана з людською гідністю та іншими ключовими цінностями, такими як: свобода асоціацій та свобода слова. Вона стала одним із найбільш важливих питань у галузі прав людини новітнього часу.

Право на приватність належить до особистих немайнових прав і на сучасному етапі розвитку вітчизняної правової науки тотожне поняттю права на особисте життя та його таємницю. Таке розуміння приватності у структурі особистих немайнових прав було запропоновано ще радянськими правниками, зокрема Л. О. Красавчиковою. Нею було розроблено *дворівневу систему особистих немайнових прав*. У структурний підрозділ *першого рівня* входять право на життя, право на здоров'я, право на свободу та особисту недоторканність, право на сприятливе навколишнє середовище та інші. Структурний підрозділ *другого рівня* охоплює собою право на ім'я, право на честь і гідність, право на приватне життя, право на свободу пересування і т.д. Таким чином, права "першого рівня" виступають в якості правових форм опосередкування суспільних відносин, що виникають у зв'язку з необхідністю правового забезпечення фізичного існування людини. Право на ім'я, честь і гідність – це не що інше, як правові форми громадських відносин, що складаються з приводу нематеріальних благ, юридично забезпечують соціальне існування індивіда [12, с. 45].

З розвитком міжнародного права, прийняттям Загальної декларації прав людини, Міжнародного пакту про громадянські й політичні права, Конвенції ООН про працівників-мігрантів, Конвенції ООН про права дитини, Європейської Конвенції з прав людини, інших міжнародних угод формується сучасне розуміння *структурного змісту права на приватність*:

- *інформаційна приватність*: включає в себе встановлення правил збору та обігу персональних даних (інформація кредитних установ та медичні записи);
- *тілесна приватність*: стосується захисту від втручань стосовно фізичного стану людей, наприклад, тестування щодо вживання наркотиків та обстеження порожнин;
- *комунікаційна приватність*: безпека та приватність поштових відправлень, телефонних розмов, електронних повідомлень та інших видів комунікацій;
- *територіальна приватність*: стосується встановлення обмежень на втручання в домашнє та інше навколишнє середовище, наприклад, робоче місце чи громадське оточення [6, с. 12].

Право на повагу до приватного життя визнається як фундаментальне право людини Європейською Конвенцією про захист прав людини та основних свобод: «Стаття 8 1. Кожна людина має право на повагу до її особистого і сімейного життя, житла і таємниці кореспонденції. 2. Держава не може втручатися у здійснення цього права інакше ніж згідно із законом та у випадках, необхідних у демократичному суспільстві в інтересах національної та громадської безпеки або економічного добробуту країни, з метою запобігання заворушенням і злочинам, для захисту здоров'я або моралі чи з метою захисту прав і свобод інших людей» [13].

Захист приватності був неодноразово і предметом розгляду Європейського Суду з прав людини. Зокрема, в одній із справ – «Малоун проти Великобританії» – з приводу втручання в особисте життя під час здійснення оперативно-розшукових дій шляхом прослуховування телефонних переговорів європейська Фемида дійшла висновку про те, що «...мають бути заходи правового захисту у національному законодавстві проти свавільного втручання публічної влади у права людини... особливо, коли повноваження виконавців здійснюються секретно, ризик свавілля не потребує доказування. Закон має бути достатньо конкретним у поняттях, щоб надати громадянам адекватне уявлення про обставини і умови, за яких публічна влада уповноважена звернутися до цих секретних та потенційно небезпечних втручань у право на повагу до приватного життя і кореспонденції» [14].

В Україні право на приватність гарантовано Конституцією. У статті 32 зазначено: «Ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя, крім випадків, передбачених Конституцією України». Конституцією також передбачено захист окремих аспектів приватності: стаття 30 захищає недоторканність житла (*територіальну приватність*); стаття 31 – таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції (*комунікаційну приватність*); стаття 32 передбачає заборону збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди (*інформаційна приватність*); стаття 28 передбачає заборону піддавати особу без її вільної згоди медичним, науковим чи іншим дослідженням (захист певних елементів *фізичної приватності*) [15].

Попри те, що право на приватність в Україні захищено на консти-

туційному рівні, законодавчо закріплено вичерпний перелік законних підстав та умов втручання у право на приватність, важко не погодитися із наявністю численних неузгодженостей та суперечностей у вітчизняній правозастосовній практиці. Українська Гельсінська спілка з прав людини у щорічній доповіді про права людини в Україні за 2012 рік визначила низку рекомендацій вирішення основних проблем реалізації права на приватність:

1. Вдосконалити Закон України «Про захист персональних даних», доопрацювавши його та усунувши наявні прогалини та суперечності, передбачивши, зокрема, втілення таких принципів:

– виділити загальні (прізвище, ім'я, по-батькові, громадянство, дата та місце народження) та вразливі персональні дані, передбачивши для них різний режим доступу;

– різні ідентифікаційні номери (бази даних різних органів влади) повинні використовуватися окремо, не допускається створення єдиного коду для накопичення всієї інформації про особу;

– обмін зібраною інформацією між органами влади повинен бути чітко регламентований і здійснюватися на основі закону або за санкцією суду з повідомленням особи про це й можливістю нею оскаржити такі дії.

2. Слід припинити адміністративну практику протиправного використання ідентифікаційного номеру (коду) платника податків для інших цілей, не передбачених законом. Також слід припинити застосування поняття «персональний номер», використання якого не передбачено жодним законом.

3. Внести зміни до закону «Про Єдиний державний демографічний реєстр» з метою скоротити перелік документів, які передбачають фіксацію біометричних даних, залишивши в переліку лише закордонний паспорт.

4. Внести зміни до законодавства, передбачивши оприлюднення щорічного звіту зі знеособленими даними стосовно зняття інформації з каналів зв'язку в порядку проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

5. МВС має припинити невмотивований збір вразливих персональних даних про особу (інформація про політичні переконання, релігійні погляди, сексуальну орієнтацію, участь у програмі замісної терапії тощо).

6. Прийняти закон та інші нормативно-правові акти, що захищали би права пацієнтів, зокрема, у частині здійснення примусових медичних процедур і захисту конфіденційної інформації про стан здоров'я.

7. Необхідно внести зміни до законодавства і юридичної практики з тим, щоб усунути суперечність між обов'язковістю щеплень для відвідування дитячих закладів і правом на освіту для дітей, батьки яких свідомо відмовляються робити такі щеплення, особливо, коли такі щеплення протипоказані для дитини чи завдають їй шкоди.

8. Врегулювати здійснення відеоспостереження у громадських місцях, передбачивши, серед іншого, умови зберігання та видалення записів.

9. Припинити використовувати обшуки як політично вмотивований засіб забезпечення лояльності та переслідування політичних опонентів.

10. Врегулювати здійснення відеоспостереження щодо ув'язнених

осіб таким чином, щоб було дотримано баланс між вимогами безпеки і людською гідністю.

11. Змінити законодавство щодо збереження таємниці усиновлення навіть від самої дитини. Зокрема, слід зробити винятки з положень законодавства, котрими встановлено абсолютну таємницю усиновлення (статті 226, 229, 230 Сімейного кодексу, стаття 168 Кримінального кодексу) [16].

Слід визнати, що на сьогодні питання права на приватність розглядається дещо в спрощеному варіанті. Зокрема, за такою умовною схемою: права людини – людина – правосуб'єктність – правоздатність. За усталеним в юриспруденції підходом правоздатність фізичної особи розглядається як передбачена законом здатність особи мати суб'єктивні права та юридичні обов'язки.

У навчальній юридичній літературі запропоновано розрізняти загальну, галузеву і спеціальну правоздатність. Загальна правоздатність – принципова можливість особи мати будь-які права і обов'язки, що передбачені чинним законодавством, хоча фактично володіти ними вона може лише за відомих обставин. Галузева правоздатність – це можливість набувати права в тих чи інших галузях права. Наприклад, сімейна, виборча, трудова правоздатність. Спеціальною (фаховою, посадовою) називається така правоздатність, для якої необхідні спеціальні знання чи талант, наприклад, судді, прокурора, слідчого тощо.

При цьому, за загальним правилом, вважається, що правоздатність настає з моменту народження та припиняється зі смертю особи. Хоча в певних випадках закон передбачає охорону права ще не народженої дитини. Так, відповідно до ч. 1 ст. 1222 Цивільного кодексу України, спадкоємцями за заповітом і за законом можуть бути фізичні особи, які є живими на час відкриття спадщини, а також особи, які були зачаті за життя спадкодавця і народжені живими після відкриття спадщини [17].

А як бути із захистом права на приватність після смерті особи? З однієї сторони – приватне життя, з іншої – смерть особи і втрата правоздатності.

Як зазначає В. Бобрик, «у юридичній літературі та законодавстві виділено декілька близьких за своєю сутністю, але відмінних за назвою суб'єктивних прав: на недоторканність особистого життя, на невтручання в особисте життя, на приватність, на повагу до особистого життя, на охорону особистого життя, на таємницю особистого життя, на охорону таємниці особистого життя, однак національні традиції правової охорони особистого життя та правила юридичної техніки передбачають наділення людини саме «правом на особисте життя» [18, с. 10].

Окремі аспекти питання, що розглядається, знайшли своє відображення в чинному цивільному законодавстві. Згідно з положеннями глави 20 книги другої Цивільного кодексу, особисті немайнові права належать кожній фізичній особі від народження або за законом [17]. Особисті немайнові права тісно пов'язані з фізичною особою. Фізична особа не може відмовитися від особистих немайнових прав, а також не може бути позбавлена цих прав. Особистими немайновими правами фізична особа

володіє довічно.

Фізична особа, особисті немайнові права якої порушено внаслідок поширення про неї та (або) членів її сім'ї недостовірної інформації, має право на відповідь, а також на спростування цієї інформації. Право на відповідь, а також на спростування недостовірної інформації щодо особи, яка померла, належить членам її сім'ї, близьким родичам та іншим заінтересованим особам.

Разом з тим історичні реалії сучасного інформаційного суспільства, його глобального наступу на інформаційну приватність, спонукають до пошуку шляхів вирішення принципово нових проблем у формуванні правових механізмів захисту від зловживань у цій сфері.

Наступ цифрового століття – століття комп'ютерів, інформатизації і глобальних мереж – призводить до того, що інформація про приватну сферу життя людей стає легкодоступною і поширюється на цифрових носіях без їх відома. Сучасні технології дозволяють негласно визначати місцезнаходження людини, вести спостереження і стеження. Зберегти щось у таємниці при нинішньому розвитку засобів спостереження та передачі даних стає все складніше. Практично немає можливості індивіду перебувати поза наглядом, спостереженням і контролем. «Однією з найбільш помітних тенденцій в аспекті розвитку технологій штучних інтелектуальних систем є те, що техніка перетворюється на зброя влади, яке дозволяє здійснювати управління соціумом, і чи не головною обставиною при цьому стає тотальний контроль всіх без винятку сфер життя людини, що тягне за собою позбавлення індивіда свободи волі і перетворення його на слухняний елемент соціального механізму. Технічне оснащення держави є найважливішим чинником зростання її могутності та дозволяє підім'яти під себе суспільство і особистість» [19]. Питання про те, що спецслужби країн світу намагаються контролювати діяльність своїх громадян у мережі Internet, неодноразово піднімалося і розглядалося на численних Internet-форумах.

Електронна інформація... Електронні гроші... Електронні паспорти... Електронний будинок... Все це сприяє можливості доступу до інформації про особу. До того ж розвиток телекомунікаційних технологій сприяє тому, що людина зараз постійно може перебувати «під контролем». Internet, відеокамери, мобільний телефон дозволяють отримати певні дані про людину. У приватне життя втручаються не тільки державні структури, але й різні фірми, які бажають найбільш ефективно використовувати людей у своїх комерційних цілях, адже відстеження є ключовим моментом сучасного менеджменту. Таким чином, штучні інтелектуальні системи містять у собі небезпеку ведення тотального стеження як з боку держави, так і з боку корпорацій.

Методи стеження, пов'язані з широким розповсюдженням у повсякденному житті засобів мобільного зв'язку, становлять особливу загрозу приватності. Можливість географічної локалізації абонента закладена в самій структурі мобільного зв'язку, так як для з'єднання мережа повинна знати, в якому з її секторів, на які територіально розділена зона покриття

мобільного зв'язку, знаходиться даний абонент. В Україні компанія „Київстар” надає послугу «Маячок»: „Відтепер ви можете бути спокійними за ваших близьких. З новою послугою «Маячок» від «Київстар» ви завжди знатимете, де знаходяться члени вашої родини. Послуга «Знайди друга» працює на базі технології LBS та дозволяє отримати інформацію про поточне місцезнаходження абонента. Усі абоненти «Київстар» та DJUICE можуть у будь-який момент визначити місцезнаходження друга, якщо він є абонентом «Київстар», чи передати свої координати у вигляді SMS, MMS або e-mail друзям, які підключені до мережі «Київстар». Користуватися послугою можна за допомогою USSD, SMS, MMS, а також WAP і WEB-інтерфейсів».

Наведене дозволяє зробити висновок, що штучні інтелектуальні системи вже сьогодні готові стати технологіями підпорядкування особистості і перетворитися на знаряддя поневолення людини і встановлення тотального контролю над його діями і поведінкою.

Тому, коли ми говоримо про право на приватність, ми повинні перш за все акцентувати увагу на його дотриманні, реальній можливості його реалізації, адже потребу в існуванні означеного права мало хто заперечить. І саме в цьому (дотриманні) є найбільша проблема. Особливо, якщо вести мову про суспільство держави, яке не має достатнього демократичного досвіду, високого рівня правосвідомості, для якого характерно колективне мислення та зневага до права. А ці риси є несумісними з правом на приватність.

Висновки. Сьогодні приватність тісно пов'язана з людською гідністю та іншими ключовими цінностями, такими як: свобода асоціацій та свобода слова, вона стала одним із найбільш важливих питань у галузі прав людини новітнього часу. Право на приватність належить до особистих немайнових прав і на сучасному етапі розвитку вітчизняної правової науки тотожне поняттю права на особисте життя та його таємницю. Важко не погодитися із наявністю численних неузгодженостей та суперечностей у вітчизняній правозастосовній практиці, подолання яких потребує дотримання рекомендацій вирішення основних проблем реалізації права на приватність Української Гельсінської спілки з прав людини.

Слід визнати, що на сьогодні питання права на приватність розглядається дещо в спрощеному варіанті, зокрема, за такою умовною схемою: права людини – людина – правосуб'єктність – правоздатність. Право на відповідь, а також на спростування недостовірної інформації щодо особи, яка померла, належить членам її сім'ї, близьким родичам та іншим заінтересованим особам.

Історичні реалії сучасного інформаційного суспільства, його глобального наступу на приватність спонукають й до пошуку шляхів вирішення принципово нових проблем у формуванні правових механізмів захисту від зловживань в цій сфері. В інформаційному суспільстві техніка перетворюється на знаряддя влади, яке дозволяє здійснювати тотальний контроль всіх без винятку сфер життя людини, що тягне за собою позбавлення індивіда свободи волі і перетворення його на слухняний

елемент соціального механізму. Штучні інтелектуальні системи містять у собі небезпеку ведення тотального стеження як з боку держави, так і з боку корпорацій. У приватне життя втручаються не тільки державні структури, але й різні фірми, які бажають найбільш ефективно використовувати людей у своїх комерційних цілях.

Методи стеження, пов'язані з широким розповсюдженням у повсякденному житті засобів мобільного зв'язку, становлять особливу загрозу приватності. Штучні інтелектуальні системи вже сьогодні готові стати технологіями підпорядкування особистості і перетворитися на знаряддя поневолення людини і встановлення тотального контролю над її діями і поведінкою.

Бібліографічні посилання

1. *Тоффлер Е.* Метаморфозы власти / пер. с англ. – М., 2002.
2. *Фромм Э.* Искусство любить. – М., 2002.
3. *Ясперс К.* Смысл и назначение истории / пер. с нем. – М., 1991.
4. The Justices of the Peace Act 1361 (34 Edw 3 c 1) is an Act of the Parliament of England. – Режим доступу: <http://www.legislation.gov.uk/aep/Edw3/34/1/section/I>.
5. *Михайлова М. В.* Королевство Швеция. Система государственного управления. – Режим доступу: <http://www.gmu-countries.ru/europa/swed/sweden-sgu.html>.
6. Право на приватність: condition sine qua non / Харківська правозахисна група. – Х., 2003.
7. *Wheaton v. Peters*, 33 U.S. 591, 634 (1834)/ Privacy Law in the USA Copyright 1997 by Ronald B. Standler created September 1996, last revision 24 May 1998. – Режим доступу: <http://www.rbs2.com/privacy.htm>.
8. *Cooley T.M.* A Treatise on the Law of Torts 29 (2d ed. 1888). – Режим доступу: <http://www.rbs2.com/privacy.htm>.
9. *Warren and Brandeis* “The Right to Privacy” Harvard Law Review. – Vol. IV December 15. – 1890. – No. 5. – Режим доступу: http://groups.csail.mit.edu/mac/classes/6.805/articles/privacy/Privacy_brand_warr2.html.
10. *Olmstead v. U.S.*, 277 U.S. 438, 478 (1928). – Режим доступу: <http://www.rbs2.com/privacy.htm>.
11. *Мелвін Ф.* Урофські Права людини. Особиста свобода і Білль про права / пер. з англ. Я. Пилинський. – Vienna, 2006.
12. *Красавчикова Л.О.* Личная жизнь под охраной закона. – М., 1983.
13. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод // Рада Європи; Конвенція, Міжнародний документ від 04.11.1950. Ратифікована Законом України № 475/97-ВР (475/97-ВР) від 17.07.97.
14. Справа приватна // Український юрист. – 2006. – № 3.
15. Конституція України // ВВР України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
16. Щорічні доповіді про права людини. Права людини в Україні 2012. Доповіді правозахисних організацій. 6. Право на приватність. – Режим доступу: <http://helsinki.org.ua/index.php?id=1362643050>.
17. Цивільний кодекс України // ВВР України. – 2003. – №№ 40–44. – Ст. 356.
18. *Бобрик В.І.* Цивільно-правова охорона особистого життя фізичних осіб : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. – Х., 2004.
19. *Ревко П.С.* Искусственные интеллектуальные системы и повседневная жизнь человека. – Таганрог, 2009. – Режим доступу: http://www.gumer.info/bogoslov_Buks/Philos/revko/05.php.

Кучук А. Н., Талдыкин А. В. Право на приатність в контексте правосуб'єктності фізического лица: етапы становлення, проблеми реалізації в інформаційному обществі. Рассмотрены актуальные вопросы реализации права на приватність как фундаментального права человека, которое признано во Всеобщей декларации прав человека, Международном пакте о гражданських и политических правах и во многих других международных и региональных соглашениях.

Ключевые слова: право, приватность, правосубъектность, физическое лицо, права человека, информационное общество, интеллектуальная система.

Kuchuk A. M., Taldykin O. V. Right to privacy in context of personality individuals: formative stages, problems of implementation in the information society. The current issues of the right to privacy as a fundamental human right that is recognized in the Universal Declaration of Human Rights, the International Covenant on Civil and Political Rights and other international and regional agreements are considered in the article.

The history of the right to privacy has its roots in antiquity. Stratification of ancient economic systems and the lack of dominance of the public economic sector created the preconditions for the development of democracy fundamentals, favored the development of private initiative, awareness of one's own identity.

Today, privacy is closely related to human dignity and other key values such as freedom of association and freedom of speech. It has become one of the most important issues in the field of human rights of recent times .

The right to privacy is protected in Ukraine at the constitutional level, the law stipulates a comprehensive list of legitimate reasons and conditions for interference with the right to privacy, while there are numerous inconsistencies and contradictions in the national law enforcement practice.

Today the issue of privacy is considered a somewhat simplified version. In particular, such a conventional way: human rights – a person – a person before the law – legal capacity.

The historical reality of the modern information society, its global attack on privacy encourage to search for solutions to fundamentally new challenges in the formation of legal remedy for abuses in this area. In the information society technology becomes an instrument of power, which allows for total control of any and all areas of life, leading to a denial of individual freedom of choice and making him obedient element of social mechanism. Artificial intelligence systems have the danger of keeping track of the total from both the state and by corporations. In private life interfere not only government agencies but also various firms that want the most effective use of people in their business purposes.

Methods of surveillance associated with widespread in everyday life of mobile communication devices, which are a special threat to privacy. Artificial intelligence systems today are ready to become technology of subordination of an individual and to become a tool of enslavement of person and establish total control over his actions and behavior.

Keywords: *right, privacy, personality, individual, human rights, information society, smart electronic.*

Надійшла до редакції 23.05.2013

О.О. Орлова

кандидат юридичних наук
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 340

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ПОНЯТТЯ «ПРАВОВЕ МИСЛЕННЯ»

Висвітлено правову категорію «правове мислення». Проаналізовано підходи різних вчених щодо визначення поняття «правове мислення». Акцентовано увагу на інтерпретації поняття «правове мислення» на основі дослідження ознак даного явища правової дійсності.

Ключові слова: *мислення, правове мислення, правова свідомість, правова культура, ознаки правового мислення.*